

A másik tréfa, amit az elbeszélő az olvasóval űz, az az önmagára utaló szöveg tulajdonképpen bevett, de azért még nem unalmas fogása. Az interjú közben, melyet az író a nagyapával készít, felmerül egy olyan epizód is, amely csak ezután fog következni a regényben, de a nagyapa már tud róla:

„– És akkor most meg a fia . . . az a gátlásos, halálra cseszegetett, végül is átpártolt Keserovic Tvrtko . . . A Keserovic hadnagy . . . ebben a legújabb kalamajszban. Hogy épp egy magyar nyírja ki.

– Nincs jelentősége.

– Nincs-e? Hogy is hívták?

– Matuska Laci.

– Megáll az ész! Hová valósi?

– Nem tudom pontosan.

– Pedig megírtad. Csantavéri vagy temerini?

– Ugyan már, nagyapa! Valami Dráva-parti gyerek. És csak ezután fogom megírni.

– Megírtad. Apád adta ide a múltkor. Olvastuk Saroltával, csak valamiért nem akar erről beszélni veled.”

A szereplő, aki írja, és a szereplők, akik olvassák a regényt; a regény amint írja és olvassa önmagát. Régi-régi játék ez, de újra és újra elgondolkodtató: a felelősség elhárításáról van szó, vagy inkább a szöveg végtelen magányáról, könyörtelen magáraulatalságáról?

(4) A regények, melyeket az olvasás intim folyamata során befogadunk, egy kicsit mindig módosítják, megváltoztatják az irodalomról alkotott fölfogásunkat – vagyis elgondolásainkat arról, hogy miért is ír, miért olvas az ember.

Bizonyos kérdések jobb, ha nyitottak maradnak ilyenkor.

DANYI Zoltán

S Z Í N H Á Z

BRAVÓ, MESS!

Bár egyes források szerint Molière „vállát vonogatva kijelentette, hogy ez a bohózat – semmiség és ostobaság”, a *Botcsinálta doktor*, amely valóban semmiség, mondjuk, nem több a feleség komédiájává lett bosszújáról szóló anekdotánál, mégiscsak színházi siker volt, s lám, bizonyítja a Tanyaszínház idei bemutatója, maradt is. Legfőbbképpen talán azért, mert igazi színészdarab. Amikor az *Embergyűlölő* után Molière sebtében össze-ütötte, nem akart egyebet, mint kárpótolni színészeit, amiért a jellemvígjáték közönség-sikere nem volt oly harsány, ahogy a Mester komédiásai kívánták, igényelték. Itt van ez a kis semmiség, idéetlenkedjete, gondolhatta az író. De a főszerepet magára osztotta, nem tudni, azért-e, mert ő is komédiás volt, aki színészeihez hasonlóan áhította a sikert, és volt orra megérezni, mi arat majd tapsot, vagy úgy gondolta, nálánál senki sem tudja jobban kifigurázni az általa fölöttébb gyűlölt nagy tudományú doktorokat, akikről senki

sem írt több gúnydarabot, mint ő, a javíthatatlan képzelt beteg, netán a nőket fricskázgatta, amire ugyancsak volt személyes indítéka.

Nem tisztünk tisztázni a *Boicsinálta doktor* alkotásélektani vonatkozásait, nem is mennék vele sokra, viszont elvitathatatlan színházi tény, hiszen a mű színreviteleinek sora bizonyítja, hogy ez a commedia dell' arte-ra hajazó „semmisség”, ha másorra tűzik – kiváló színészi jutalomjáték. Sőt, többszörösen is az. Remek szerep a kénytelen lett orvosé, a zsörtölődő feleségé, az ostobán akaratos, pénzsóvár lányos apáé (ismert mo-lière-i archetípus!), a kikapós dajkáé, a dacból némaságot tettető szerelmes lánykáé, kit apja érdekházasságba akar kényszeríteni . . .

Tanú lehet rá a színháztörténet a párizsi premiértől majd két és fél évszázadon át errefelé, s tanú rá a tanyaszínházi bemutató, amit George Ivascu, az újvidéki Pirandello-előadással (*Hat szereplő szerzőt keres*) immár nemzetközi sikert elkönyvelő román vendégrendező követett el.

Pályakezdő, majdnem pályakezdő és a pályát még el sem kezdő színészekkel, munkatársakkal, de mindeneelőtt egy csodálatos komikustehetséggel: Mess Atillával a főszerepben.

Ahogy Ivascut is elsősorban az előadáscsinálás vágya fűtötte, úgy Mess sem tanyaszínházat, hanem színházat játszik. Pontosabban azzal teremt kiváló tanyaszínházat, hogy nem tanyaszínházat, hanem színházat csinál. Magyarán: összetett jellemet formál (esetlen és fölüeny, zavarban van és diadalt ül, szenved és magabiztos, szemtelen és alázatos), viszonyokat dolgoz ki, s helyzeteket teremt és játszik el. Pontosán azt teszi, amit egy színházban a színésznek tennie kell.

Bravó, Mess!

Persze, tudjuk, bármilyen tehetséges is valaki, színházban egyedül nem lehet sikere. Az előadás csapatjáték. S ebben, ha a csantavéri gyepen a csapat nem is nyújtotta kiegyensúlyozott együttes benyomását (ha esetleg kőszínházba viszik az előadást, ami okos lenne, akkor megfelelő cserékről kell majd gondoskodni!), Mess Atilát igyekvő játszótársak vették körül. Mindeneelőtt a nők: a komikusan zsémbes Pesitz Mónika (feleség), a férfvágyat naivsággal leplező Gál Elvira (dajka) és a szerelmes kistravasz Árok Sarolta (Lucinde).

A fő segítőárs persze a csapatot gyepre küldő Ivascu volt, azzal, hogy nem tett többet, mint amit egy efféle „semmisséggel” tennie kell egy magára valamit is adó, s a színházhoz kiváló orral bíró rendezőnek: tiszteletben tartotta az író műfaji szándékát, mulattató bohózatot tállalt fel, de nem spórolta ki belőle a helyhez és időhöz való kötöttséget s humort biztosító szükséges fűszert sem. A felszeletelt paradicsomból, paprikából, hagymából, uborkából, sajt- és túródarabkákból, szafaládékarikákból (vigyázat: mással nem helyettesíthető!) összekevert s közben tetszés szerint fűszerezhető nyári salátához (a receipt copyright-ját kérem tiszteletben tartani!) hasonlatos, gyorsan készíthető (ahhoz, hogy az ízek összeérjenek, elég, ha egy éjszaka áll a jégszekrényben), de élvezettel fogyasztható, frissítő előadást tett elénk.

Jót ettünk, jóllaktunk, mehettünk utána sörözni.

El is mentünk.

GEROLD László